

بهداشت

درس : چهارم	عنوان : سرودی برای پاکی
۳۳	۱- تقویت روحیه‌ی بهداشتی و حفظ محیط زیست ۲- تقویت روحیه‌ی تعاون و همیاری ۳- قدردانی از مشاغل و تلاشگران جامعه ۴- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی (ساختن اسم مشتق با پسوندهای سار و گر - تفاوت نثر با شعر) ۵- توانایی انجام فعالیت‌های پیوسته با مهارت‌های زبانی و ادبی درس

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	واژه آموزشی	کلید واژه‌ها
-	-	ورزش گروهی	-	- تفاوت نثر و شعر - معرفی ویژگی‌های اولیه‌ی شعر	- ساختن اسم مشتق با پسوند «سار» - ساختن صفت با پسوند «گر»	جویباران - چشمه‌ساران - سبزه‌زاران - غزل - زباله - آلودگی‌ها - ثروتمند - جهل - غده‌ای - دفن - تبدیل - گرگ و میش - مریخی - سفینه - حمل زباله - علامت راهنمایی - جارو - کره - رُفتگر

الف - فعالیت‌های کتاب بخوانیم	ب - فعالیت‌های کتاب بنویسیم
درک و دریافت: توجه و علاقه‌مندی به حفظ محیط زیست - تقویت روحیه‌ی همیاری و مشارکت - توجه به انواع مشاغل - توجه و علاقه‌مندی به طبیعت - آشنایی بیشتر با انواع آلاینده‌های محیط واژه آموزشی: ساختن اسم مشتق با پسوند «سار» که نشانه‌ی فراوانی است. - ساختن صفت با پسوند «گر» نکته: تفاوت نثر و شعر - معرفی ویژگی‌های اولیه‌ی شعر گفت و شنود: تقویت مهارت‌های کلامی - آشنایی بیشتر با مفهوم «رفتگر» - توانایی بین احساس فعالیت‌های ویژه: مطالعه‌ی کتاب در مورد بهداشت روانی و محیط - پاکیزگی محیط کلاس توسط اعضای گروه - اجرای نمایش پاکیزگی محیط و جسم	- جمله‌نویسی - کامل کردن - نگارش خلاق (ادامه بده) - بندنویسی - مترادف‌ها - متضادها - کلمه‌سازی با پسوند - خوشنویسی - چیستان - ضرب‌المثل - تقویت املا - نامه نویسی

الف) بخوانیم

● اشاره

قیصر امین پور: متولد سال ۱۳۳۸ در گتوند شوشتر است. وی تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دزفول گذراند. در رشته‌های دام پزشکی و جامعه‌شناسی پذیرفته شد اما آن‌ها را رها کرد و در رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی ادامه‌ی تحصیل داد و به دریافت درجه‌ی دکتری از دانشگاه تهران نایل آمد. امین پور در قالب‌های متنوع شعر اعم از سنتی و نو طبع آزموده است. ثر او نیز بسیار روان، صمیمی، سرشار از نکته‌ها و اشاره‌ها و دلنشین است. از آثار او می‌توان به کتاب‌های در کوچی آفتاب، طوفان در پراتز، آینه‌های ناگهان، ظهر روز دهم، تنفس صبح، بی‌بال پریدن، گل‌ها همه آفتابگرداند و گزیده‌ی آثارش که توسط انتشارات مروارید چاپ شده است، اشاره کرد.

لحظه‌ی سبز دعا

چشمه‌ها در زمزمه	رودها در شست‌وشو
موج‌ها در همهمه	جوی‌ها در جست‌وجو
باغ در حال قیام	کوه در حال رکوع
آفتاب و ماهتاب	در غروب و در طلوع
سنگ پیشانی به خاک	ابر، سر بر آسمان
مثل گنبد خم شده	قامت رنگین کمان
ابر، در حال سفر	آسمان غرق سکوت
بر سر گلدسته‌ها	بال مرغان در قنوت
کاسه‌ی شب‌نم به دست	لاله می‌گیرد وضو
بیدها گرم نماز	بادها در های و هو
سرو سرخ‌م می‌کند	غنچه لب وا می‌کند
در میان شاخه‌ها	باد غوغا می‌کند
شاخه‌ها گل می‌کنند	لحظه‌ی سبز دعا
دست‌ها پل می‌زنند	بین دل‌ها و خدا

قیصر امین پور

● مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- نکات مفهومی: نویسنده در این متن افراد را با عناصر طبیعت آشنا می‌کند، سخن از ارتباط و پیوستگی آنان می‌گوید و نقش هر یک از آنها را در حیات آدمی بررسی می‌کند. او بسیار ظریف و هنرمندانه از انسان‌ها می‌خواهد که به محیط زیست توجه نمایند، از هرگونه آلاینده که موجب از بین رفتن طبیعت سالم می‌شود، دوری جویند. در ایجاد فضای سبز کوشش کنند و اهمیت فصل‌ها و شرایط آب و هوایی هر یک را دریابند. وی به توانایی و قدرت خدا اشاره‌ای غیرمستقیم دارد. با کمک عنوان درس (سرودی برای پاکی) می‌توان محتوا و مفاهیم موجود در متن را حدس زد که حاکی از پاکیزه‌سازی طبیعت است و این که توجه به آن لذت زندگی را چندین برابر می‌نماید. هم‌چنین، این درس از کارگران زحمت‌کش (رفتگران) یاد می‌کند و به توسعه‌ی معنای رفتگر می‌پردازد و افرادی که خود را برتر از دیگران ندانند و به همراه پاکیزگی محیط به پاکی و پاکیزگی دل و جان نیز بپردازند نیز رفتگر می‌داند در نگاه نویسنده همه‌ی پدیده‌ها رفتگرند آفتاب که تاریکی را جارو می‌کند و ...

۲- آرایه‌های ادبی

الف) «مجاز» یعنی به کارگرفتن واژه‌ای در غیر معنی حقیقی خود؛ مانند کلمه‌ی پاییز در جمله‌ی «من پاییز را جارو می‌کنم»، یعنی، برگ‌های زرد پاییز را جارو می‌کنم و نیز کلمه‌ی زمستان در جمله‌ی «زمستان را پارو می‌کنم»، یعنی، برف‌های زمستان را پارو می‌کنم.

ب) «تشخیص» یعنی شخصیت بخشیدن به عناصر بی‌جان مانند این جمله: «آفتاب و باد و آب همکاران من هستند» و هم‌چنین جمله‌ی «باد آسمان‌ها را جارو می‌کند»؛ در این جا، جاروزدن که فعل انسانی است، به باد نسبت داده شده است.

پ) «مراعات نظیر» یعنی مجموعه‌ای از کلمات که با هم ارتباط دارند و در متن یا یک بند مشاهده می‌شوند؛ مانند این بیت سعدی:

اَبَر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری

ت) «ایهام» نوعی بازی با ذهن خواننده است. در ایهام، واژه یا عبارت به گونه‌ای است که ذهن در درک و معنای آن بر سر دو راهی قرار می‌گیرد و نمی‌تواند در یک لحظه یکی از آن دو را انتخاب کند. این امر خود موجب ذوق آزمایی خواننده شده و موجب می‌گردد وی از متن لذت بیشتری ببرد. مثلاً در جمله‌ی «تا همیشه بهار باشد» نوعی ایهام وجود دارد. یعنی همیشه بودن بهار و نیز گل همیشه بهار هر دو به ذهن می‌رسند. به طور کلی، هرگاه کلمه یا مجموعه‌ای از کلمات یا یک عبارت یا بیت دارای دو یا چند معنا باشند، ایهام به وجود می‌آید.

۳- نکات دستوری

الف) رفتگر؛ صفتی که از بن ماضی + گر ساخته می‌شود (توضیح در قسمت واژه‌آموزی).
بن ماضی + گر = صفت
رفت + گر = رفتگر

ب) نشانه جمع «ان» بیشتر برای اسم جانوران و اعضای زوج بدن به کار می‌رود که در بعضی از آن‌ها استثنا دیده می‌شود. مانند: نویسندگان، ستارگان، خوانندگان، درماندگان، دیوانگان، فرشتگان، زندگان و ... اگر اسم به (ه = e) ختم شود، نشانه‌ی جمع آن «گان» است.

۴- نکات نگارشی: کل متن یک توصیف ادبی است و فرق آن با توصیف ساده این است که از آرایه‌ها و عنصر تخیل استفاده کرده است همکاران عزیز می‌توانند از این درس خوب استفاده کنند و از دانش‌آموزان بخواهند شغل یا پدیده‌ی دیگری را توصیف کنند. مثلاً: من آهنگر هستم، من نقاش هستم و ... «ها» و «ان» علامت‌های جمع هستند. همه‌ی کلمه‌ها را می‌توان با «ها» جمع بست اما با «ان» نه؛ مثلاً «گل‌ها» درست است اما «گلان» و «کوهان» کاربرد ندارند.
کلمه‌هایی مانند ظرف، سفره، خانه با «ها» جمع بسته می‌شود اما نمی‌توان آن‌ها را با «ان» جمع بست.

● فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت

پاسخ‌های پیشنهادی:

۱- رفتگر (مأمور شهرداری که کارش تمیز و پاکیزه کردن خیابان‌ها و کوچه‌ها است، سپور)، همه‌ی مردم، پزشک، دندان‌پزشک، آموزگار، آفتاب، باد، آب و خورشید.

۲- آفتاب، آب و باد همکاران رفتگرند.

۳- چون همه‌ی ما با هر شغلی که داشته باشیم به نوعی آلودگی‌ها را پاک می‌کنیم.

۲- واژه‌آموزی

اهداف:

۱- آشنایی با اسم مشتق با پسوند «سار»

۲- آشنایی با صفت با پسوند «گر»

الف) به واژه‌هایی که از یک پایه‌ی واژگانی فعلی یا غیرفعلی و یک یا چند پیشوند یا پسوند تشکیل می‌شود، واژه‌ی «مشتق» می‌گویند.

جدول صفحه‌ی بعد طرز ساختن اسم مشتق با پسوند «سار» را نشان می‌دهد. پیشنهاد می‌شود برای تمرین و تکرار بیشتر، روی تابلوی کلاس جدولی مانند جدول نمونه بکشید و از دانش‌آموزان

بخواهید با کمک گروه خود آن را کامل کنند.

واژه	پسوندهای «سار»	اسم مشتق
کوه	سار	کوهسار
شاخ	سار	شاخسار
چشمه	سار	چشمه‌سار
گرم	سار	گرمسار
شرم	سار	شرمسار

ب) صفت‌هایی که با پسوند «ار، گار، گریا کار» می‌آیند عمدتاً بر کثرت و تکرار انجام گرفتن کار دلالت دارند.

پسوندهای «گر» و «کار» اگر در آخر اسم بیایند، صفتی می‌سازند که دلالت بر شغل و پیشه می‌کند.

مثال:

مسگر یعنی کسی که با مس کار می‌کند.

رویگر یعنی کسی که با روی کار می‌کند.

کوزه‌گر یعنی کسی که با گل کوزه می‌سازد.

کارگر یعنی کسی که کار می‌کند.

شناگر یعنی کسی که شنا می‌کند.

۳- نکته

اهداف:

۱- آشنایی با ویژگی‌های شعر

۲- توانایی تشخیص نثر و شعر (نظم)

انواع نوشته‌ها: الف) نثر ب) نظم

مقالات، نمایشنامه‌ها، قطعات ادبی، قصه‌های کوتاه و داستان‌های بلند و ... متن‌های نثری

هستند و آثار منشور را تشکیل می‌دهند.

نثر به معنی پراکنده بودن کلام غیرمنظوم و نوشته‌ای است که شعر نباشد و انواع گوناگونی

دارد؛ مانند: نثر مُرسل، مسجع، نثر فُتی و ...

● **نثر ساده:** نوشته‌ای است که در کمال سادگی و خالی از هرگونه آرایه‌ی ادبی باشد.

● **نثر فنی (یا متکلف):** این نثر سرشار از آرایه‌های ادبی، واژگان عربی و علمی، شواهد و

امثال و تکلفات و پیچیدگی هاست.

● **نثر مسجع**: نثری است که در آن سجع به کار رفته باشد. سجع در نثر مثل قافیه در شعر است.
مثال: آن چه نباید دل بستگی را نشاید (گلستان سعدی)

● **نثر صوفیانه**: نثری سرشار از سادگی، عمق، مفاهیم عرفانی و صمیمیت و شور و جذبه بوده که خاص عرفا و صوفیان است.

● **بیت**: هر سطر از شعر را یک بیت می‌گویند. هر بیت از دو مصراع یا مصرع تشکیل شده است.

● **ردیف**: کلمه یا کلمات مکرری است که در آخر هر بیت شعر می‌آید یا در آخر مصراع‌های بیت تکرار می‌شود.

● **قافیه حرف یا حروف مشترک** در پایان مصراع‌های شعر را می‌گویند.

ای نرگس پرخمار تو مست دل‌ها ز غم تو رفت از دست
کلمات «مست» و «دست» هم قافیه هستند و در این شعر:

رخ تو روتق قمر دارد لب تو لذت شکر دارد

کلمات «قمر» و «شکر» هم قافیه هستند و «دارد» ردیف است.

۴- **گفت و شنود**: معلم با فعالیت‌های گوناگون و ابتکار و خلاقیت خود از روش‌هایی استفاده می‌کند تا به راحتی بتواند نظر خود را به صورت (گفت‌وگویی دوفره) در کلاس بیان و دانش‌آموزان را هدایت کند تا از بحث اصلی خارج نشوند.

۵- فعالیت‌های ویژه

الف) معلم با کمک دانش‌آموزان کتابی را که درباره‌ی پاکیزگی و بهداشت جسم و روح باشد، انتخاب می‌کند و در کلاس می‌خواند و درباره‌ی مفهوم، پیام و نتیجه‌ی آن با هم گفت‌وگو می‌کنند.

ب) معلم از همه‌ی دانش‌آموزان می‌خواهد به صورت گروهی محیط کلاس خود را تمیز کنند.
پ) معلم از همه‌ی گروه‌ها می‌خواهد خوب به تصاویر نگاه کنند و چند دقیقه در گروه راجع به آن فکر کنند و پس از مشورت، نقش‌ها را بین خود تقسیم کرده و پس از تمرین به کلاس ارائه دهند؛ مانند:

تصویر ۱: گروهی در پارک ورزش می‌کنند.

تصویر ۲: یک نفر روی نیمکت نشسته و آشغال‌ها را در اطرافش به زمین می‌ریزد.

تصویر ۳: گروه ورزشکار به او می‌رسند و با او صحبت می‌کنند و از او می‌خواهند زباله‌ها را جمع کند و او نیز زباله‌ها را جمع می‌کند.

تصویر ۴: او هم وقتی زباله‌ها را جمع کرد، به دنبال ورزشکاران می‌دود.

ب) بنویسیم

- ۱- هدف از این تمرین، تقویت املا نویسی و روحیه‌ی زیباگرایی است.
۲- هدف از این تمرین، تقویت املا و جمله نویسی و آشنایی بیش تر با معنی کلمه هاست.

پاسخ پیشنهادی :

کوهسار یعنی ناحیه‌ی کوهستانی، چشمه‌سار یعنی محلّی که چشمه در آن است، آفریدگار یعنی آفریننده، شامگاه یعنی هنگام شب، صبحانه یعنی غذایی که هنگام صبح می‌خورند.
۳- هدف از این تمرین، تقویت نگارش خلاق، بند نویسی و یادداشت برداری از کارهای روزانه است.

۴- تقویت و آشنایی بیشتر با کلمه‌های هم معنی و مخالف.

پاسخ پیشنهادی :

مخالف	هم معنی	کلمه
فقیر	غنی، دارا	ثروتمند
دانایی	نادانی	جهل
ناپاک	تمیز	پاک
بی فایده	سودمند	مفید

۵- آشنایی بیشتر با پسوندها و کلمه سازی و تقویت گسترش واژگان.

پاسخ :

گل = گلزار - گلزار زر = زرگر

گوی = گوینده - گویا کوه = کوهسار

درد = دردناک - دردمند دان = داننده - دانا

۶- تقویت بند نویسی و تقویت روحیه‌ی استقامت و پشتکار

۷- آشنایی بیشتر با شعر و نثر و تقویت مهارت خوشنویسی و نیز تقویت عادت به سحر خیزی، تلاش و کوشش. آشنایی بیشتر با ضرب‌المثل‌ها و هم‌چنین تقویت روحیه‌ی صرفه جویی.

۸- آشنایی با چیستان و تقویت جمله‌نویسی و روحیه‌ی زیبادوستی. پاسخ: دوچرخه

انشای هفته

اهداف: تقویت مهارت نامه‌نویسی، تقویت روحیه‌ی نوع‌دوستی.

- هر نامه شامل قسمت‌های زیر است که باید در نامه‌نگاری رعایت شود:
- ذکر نام خدا، تاریخ، عنوان، متن، عبارت پایان‌نامه، نام و امضا و نشانی فرستنده.
- در ابتدای نامه باید نام گیرنده را مشخص کنید و بنویسید. این بخش از نامه «عنوان» نامیده می‌شود.

عنوان نامه در نامه‌های دوستانه و رسمی با هم تفاوت دارد و با کلمات مختلفی نوشته می‌شود؛ مانند: فرزند عزیزم، پدر مهربانم، دوست گرامی، دوست عزیز، عمه‌ی مهربانم، نوه‌ی عزیزم و ... در نامه‌های رسمی نیز عنوان نامه با توجه به اهمیت مقام گیرنده متفاوت است؛ مثلاً؛ شهردار محترم شهرستان ...، مدیر محترم دبستان ...، جناب آقای ...، آموزگار محترم پایه ... دبستان

— حرف‌هایی را که فرستنده‌ی پیام می‌خواهد به هر نحوی به گیرنده‌ی پیام انتقال دهد، «متن پیام» نام دارد. گاهی پیام حامل یک یا چند موضوع است که هر یک به‌طور جداگانه و مستقل طرح می‌شود. در نامه، هر موضوع باید از اول سطر شروع و نخستین کلمه‌ی آن با کمی فاصله به طرف داخل متن (بند) در اول سطر نوشته شود و ارسال پیام نیز با استفاده از کلمه در قالب جمله انجام گیرد. این جملات هرچه از نظر معنایی ساده‌تر باشد، انتقال پیام نیز آسان‌تر صورت می‌گیرد. در نامه‌ها از جمله‌های کوتاه باید استفاده کرد. خوش‌خط و خوانا نوشت که این امر در درک پیام تأثیر بسزایی دارد.

— در نامه نباید به‌صورت گفتاری از کلمات استفاده کرد. هم‌چنین نشانه‌گذاری باید به‌طور صحیح به‌کار گرفته شود. (آموزگار محترم درباره‌ی مفهوم نشانه‌ها و اهمیت آن‌ها در درک مفهوم پیام کتبی، آموزش‌های لازم را ارائه دهد.)

در پایان نامه، پیام‌دهنده باید علاوه‌بر نوشتن کلمات مناسب مانند «با احترام، ارادتمند، سپاسگزار، با تشکر، دعای خیر و ...» نام و امضای خود را نیز ثبت کند تا گیرنده او را از این طریق بیشتر بشناسد.

— معمولاً تاریخ نامه را در قسمت بالای نامه و گوشه‌ی چپ آن می‌نویسند. در ضمن، نشان فرستنده باید در زیر نامه و پشت پاکت نامه نوشته شود.

● توصیه‌هایی برای تدریس

- ۱- می‌توان به شیوه‌ی تدریس اعضای تیم تدریس نمود.
- ۲- می‌توان از شیوه‌ی کارآیی تیم و روشن‌سازی طرز تلقی نیز استفاده کرد.
- ۳- با طرح یک پرسش و به شیوه‌ی بارش مغزی نیز می‌توان درس را تدریس کرد.
- ۴- با دعوت و استفاده از کارگران شریف شهرداری و خدمتگذار مدرسه می‌توان درس را تدریس کرد.
- ۵- نمایش نیز شیوه‌ای مناسب برای تدریس است.

درس : پنجم	عنوان : شجاعت
مهارت‌های زندگی	۱- آشنایی با مفهوم شجاعت و تقویت آن برای ایجاد بهداشت روانی
	۲- تقویت حس اعتماد به نفس و قدرت تصمیم‌گیری
	۳- تقویت روحیه مبارزه با ترس‌های موهوم و غلبه بر آن از طریق تفکر منطقی
	۴- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند : مترادف‌ها، حروف ربط
	۵- توانایی انجام فعالیت‌های پیوسته با مهارت‌های زبانی درس

کلید واژه‌ها	واژه آموزشی	نکته	بازی	نمایش	شعر	شاعر
پنداشته‌اند - تضمین - حوادث - ناملازمات - خودداری - ویروس - نیازمند - بیهوده - اندیشیدن - صحنه - نهراسد - هم‌نوع - منافع - محفوظ - اعتقاد - اشباح - حریق - شجاعت - خطر - عاقبت - واهمه	مترادف‌ها	حروف ربط	-	نمایش دو حادثه ؛ یکی مربوط به ترس و دیگری مربوط به شجاعت	-	-

فعالیت‌های کتاب بخوانیم	فعالیت‌های کتاب بنویسیم
درک و دریافت : تشخیص ترس‌های نادرست - شناخت افراد شجاع واژه آموزشی : گسترش واژگان از طریق شناخت کلمات مترادف برای تقویت نوشتن املا و انشا نکته‌ها : شناخت کلمات ربط یا پیوند گفت و شنود : تقویت مهارت کلامی و ارائه‌ی دلیل در بیان نظرات خود نسبت به شناخت افراد شجاع - معرفی شخصیت‌های شجاع از کتاب دینی - معرفی خود به‌عنوان یک فرد شجاع یا به‌عکس، با ارائه‌ی دلیل منطقی فعالیت‌های ویژه : خواندن داستان یکی از شجاعان یا پهلوانان در کلاس - تقویت مهارت ایفای نقش یا نمایش دو حادثه‌ی مربوط به شجاعت و ترس - انشانویسی درباره‌ی شجاعت یک جنگلبان یا شجاعت یک رزمنده با بهره‌گیری از تخیل یا کتاب داستان یا تجربیات خود یا خاطرات دیگران	۱- تشخیص ۵ جمله‌ی مهم درس و رونویسی از آن (املا نویسی) ۲- تشخیص کلمات مترادف کلمه‌های داده‌شده از متن درس (املایی - انشایی) ۳- نامه‌نویسی برای یکی از افراد مشخص شده (جانبا - پرستار - مأمور هلال‌احمر) ۴- نوشتن متن کوتاه با استفاده از حروف ربط «که، و، اما» (کاربرد حروف ربط) ۵- رونویسی و خوشنویسی از یک جمله‌ی درس ۶- ساخت لطیفه یا متن خنده‌دار با چهار کلمه‌ی ترس، لنگه‌کش، ماست، هیولا ۷- نقاشی چهره‌ی خودشان بعد از یک موفقیت و متن‌نویسی درباره‌ی آن (یا چسباندن عکس) با تقویت مهارت تصویرسازی ذهنی

الف) بخوانیم

○ اشاره

هدف اصلی درس، آشنا کردن دانش‌آموزان با یکی دیگر از ابعاد بهداشت، یعنی بهداشت روانی و یکی از نمودهای آن یعنی غلبه بر ترس‌های موهوم است. در این درس مفهوم شجاعت و تفاوت آن با خطر کردن ناآگاهانه، مورد بحث قرار گرفته است.

دانش‌آموزان به این نکته مهم می‌پردازند که ترس در شرایط مختلف می‌تواند به‌عنوان یک عامل مخرب امنیت جسمی و روانی یا تضمین‌کننده‌ی سلامت روان و جسم باشد.

مثال برای ترس مخرب: رانندگی نکردن از ترس تصادف.

مثال برای ترس درست: رعایت بهداشت دست‌ها و شست‌وشوی آن‌ها قبل از غذا از

ترس بیمارشدن.

در این درس، تقویت روحیه‌ی مقاومت در مقابل شکست و عدم تسلیم در برابر آن، به‌عنوان یکی از راه‌های رسیدن به پیروزی مورد توجه قرار گرفته است.

در این درس، دانش‌آموزان درمی‌یابند که شجاعت اخلاقی داشتن و عقاید خود را بدون هیچ ترس و واژه‌ای مطرح کردن، جلوه‌ای از بهداشت روانی و غلبه کردن بر جهل و نادانی یکی از راه‌های مبارزه با موانع امنیت روانی است.

○ مفاهیم و نکات اساسی متن

۱- نکات مفهومی: «ریشه‌ی اصلی ترس‌های نادرست، در جهل و نادانی است.»
یعنی وقتی راجع به موضوعی اطلاعاتی نداریم، ترس ما در آن زمینه بیشتر است؛ مثلاً، وقتی وارد مکان ناشناسی می‌شویم، چون راجع به آن‌جا هیچ نمی‌دانیم، دچار ترس می‌شویم. در حالی که اگر قبل از رفتن به آن‌جا از افراد مطلع یا از کتاب‌ها و ... اطلاعاتی کسب کنیم، دچار ترس نخواهیم شد. وقتی وارد اتاق تاریکی می‌شویم چون وضعیت اتاق برای ما مجهول است، احساس ترس می‌کنیم و به محض روشن شدن چراغ، چون می‌توانیم همه‌ی اتاق را ببینیم، ترسمان از بین می‌رود.

– «خنده بر ترس‌های دروغین، گام اول به سمت شجاعت است.»

یعنی با بی‌اهمیت و ناچیز شمردن ترس، بتوانیم به تدریج شجاعت را در خود پرورش دهیم. در واقع، شجاعت مانند هر مهارت دیگری نیاز به تمرین و ممارست دارد و برای دست‌یافتن به آن

باید موانع آن را یکی یکی از سر راه برداشت.

— «انسان‌های گذشته، پیش از رسیدن به دنیای متمدن امروز، به شجاعت بدنی بسیار احتیاج داشتند اما در روزگار ما انسان به شجاعت دیگری نیازمند است که به آن شجاعت اخلاقی می‌گویند.»

یعنی در زندگی مردمان گذشته به دلیل فقدان وسایل امروزی و رابطه‌ی نزدیک با طبیعت و مبارزه با حوادث طبیعی و جنگ‌های تن به تن نیاز به شجاعت بدنی بیشتر بود اما در جهان امروز آماده‌بودن مواد غذایی مورد نیاز، جنگ‌های نظامی با سلاح‌های پیشرفته هم‌چنین زندگی متمدن مبتنی بر فرهنگ گفت‌وگو، بیشتر به شجاعت اخلاقی نیاز دارد تا افراد بتوانند باورها و عقاید خود را آزادانه در جهت بهبود روابط انسانی و زندگی اجتماعی و سیاسی ابراز نمایند.

۲— نکات دستوری: در این درس، کلماتی مانند «که، ولی، و» جمله‌ها و کلمه‌ها را به هم پیوند می‌دهند. به این کلمه‌ها، «حروف ربط یا پیوند» می‌گویند.

مثال ۱: ترس گاهی نه تنها بد و ناپسند نیست بلکه بسیار خوب و پسندیده است.

مثال ۲: شجاع کسی است که از مرگ، خطر و عاقبت کارهای بد بترسد ولی دست و پای خود را گم نکند.

— در بعضی از جمله‌های درس گاهی دو کلمه‌ی هم‌معنی همراه هم برای تأکید بیشتر به کار رفته‌اند که به این نوع کلمات، کلمات «هم‌معنی» یا مترادف می‌گویند.

مثال ۱: بد و ناپسند

مثال ۲: خوب و پسندیده

مثال ۳: ایستادگی و پایداری

مثال ۴: ناپسند و نکوهیده

مثال ۵: زبردستی و مهارت

مثال ۶: جهل و نادانی

۳— توصیه‌های املایی: کلمه‌هایی مانند: شجاعت، حوادث، اشباح، خطر، عاقبت، رفع، دفع، صحنه، حریق، واهمه، اعتقاد، تضمین، محفوظ، هم‌نوع، منافع.

را می‌توان از راه‌های زیر آموزش داد:

الف) آموزش کلمات هم‌خانواده

ب) پرداختن به معنی آن‌ها

پ) دیدن شکل صحیح آن‌ها و تمرین نوشتن هریک.

۴— نکات نگارشی: در این درس، در بعضی جمله‌ها برای جداکردن بخشی از جمله از بخش دیگر آن، یعنی ایجاد یک مکث کوتاه، از علامت «،» که ویرگول نام دارد استفاده شده است. این علامت و سایر علائم نگارشی باعث تسهیل خواندن و درست خوانی متن می‌شوند.

مثال ۱: سربازی که در صحنه‌ی نبرد وظیفه‌ی خود را انجام می‌دهد، شجاع است.

مثال ۲: آنچه ناپسند و نکوهیده است، این است که انسان، بی‌اندازه بترسد.

○ فعالیت‌ها

۱- درک و دریافت: در این قسمت مطالب متن درس از دو طریق ارجاعی یا استنباطی صورت می‌گیرد.

پاسخ‌های پیشنهادی

- ۱- ترس‌های نادرست ترس‌هایی هستند که از جهل و نادانی سرچشمه می‌گیرند؛ مانند ترس از اتاق تاریک که با یک حرکت ساده - یعنی روشن کردن چراغ - به بیهودگی این ترس می‌توان پی برد.
- ۲- شجاع کسی است که از مرگ، خطر و عاقبت کارهای بد بترسد ولی دست و پای خود را گم نکند و با کمال متانت و آرامش برای رفع و دفع خطر چاره‌جویی نماید.
- ۳- شجاعت اخلاقی آن است که شخصی فکر و عقیده‌ای را که بر حق و درست است، بدون واهمه و ترس بیان کند و بر عقیده و ایمان درست استوار بایستد.

۲- واژه آموزشی

اهداف: گسترش واژگان از طریق کلمه‌های مترادف

- آشنایی با مفهوم کلمه‌های مترادف و کاربرد آن در جمله
- جست‌وجو برای یافتن کلمه‌های مترادف دیگر برای تقویت مهارت دانش‌آموزان در شناسایی این کلمه‌ها و تشخیص موارد استفاده از هریک در جمله.

۳- نکته‌ها

اهداف

- ۱- آشنایی با حروف ربط مانند که، ولی و ...
- ۲- کسب مهارت در برقراری ارتباط بین جمله‌های مختلف با استفاده از حروف ربط
- ۴- گفت و شنود

الف) اهداف

- ۱- تقویت مهارت گوش کردن
- ۲- تقویت مهارت سخن گفتن
- ۳- تقویت مهارت خودارزیابی در دانش‌آموزان
- ۴- تقویت مهارت تجزیه و تحلیل مسائل و ارائه‌ی دلیل منطقی برای اثبات نظر یا عقیده

ب) پاسخ‌های پیشنهادی

- ۱- خیر، ترس گاهی نه تنها بد و ناپسند نیست بلکه بسیار خوب و پسندیده است؛ مثلاً، کسی که از همراهی با افراد بد خودداری می‌کند و یا خود را از جاهای خطرناک دور می‌کند نه تنها ترسو نیست بلکه شجاع و دلیر نیز هست. شجاع کسی است که از مرگ، خطر و عاقبت کارهای بد بترسد ولی دست و پای خود را گم نکند و با کمال متانت و آرامش، برای دفع خطر

چاره‌جویی نماید.

۲- هریک از شخصیت‌های شجاع کتاب دینی را با دلیل شجاعت او می‌توانند مطرح نمایند.

۳- اهمیت پاسخ‌گویی به این سؤال در جواب بله یا خیر نیست بلکه در ارائه‌ی دلیلی است که جواب بله یا خیر دانش‌آموزان را تأیید یا رد می‌کند.

۵- فعالیت‌های ویژه

اهداف

۱- تقویت مهارت خواندن داستان

۲- مهارت ایفای نقش در جهت تثبیت مفاهیم درسی و ایجاد فضای شاد یادگیری در کلاس

۳- ایجاد فضای شادی و نشاط در کلاس

۴- تقویت مهارت مقایسه‌ی دو مفهوم شجاعت و ترس

در ایفای نقش و نمایش، توجه شود دانش‌آموزان هم می‌توانند از مکالمات فی‌البداهه استفاده

نمایند. و از مطالب قبلی که موجب حفظ‌کردن جملات شود، پرهیز نمایند. هم‌چنین، می‌توانند با

کمک هم‌نمایش‌نامه‌ای بنویسند، آماده نمایند و با تقسیم نقش‌ها به ایفای نقش بپردازند.

○ توصیه‌هایی برای تدریس * ایجاد انگیزه

۱- در آغاز، دانش‌آموزان را در گروه‌های ۳ یا ۴ نفره سازماندهی کنید.

۲- ابتدا به صورت فردی، آن دسته از عواملی را که باعث ترس آن‌ها می‌شود، فهرست نمایند.

۳- در گروه، فهرست خود را با هم مورد بحث و گفت‌وگو و بررسی قرار دهند و به جا یا نابجا بودن آن‌ها را مشخص کنند.

۴- به صورت گروهی، برای ترس‌های نابجای هریک از افراد گروه، راهکارهای عملی برای

مبارزه با آن مطرح شود.

۵- گزارش کار هر گروه در کلاس مطرح و راه‌های پیشنهادی به قضاوت دیگران نیز گذاشته

شود (روش قضاوت عملکرد).

این کار، اولاً به تخلیه‌ی روانی دانش‌آموز و بیان ترس‌هایش می‌انجامد و ثانیاً وقتی که

دانش‌آموز به ترس دیگران در مورد مشابه پی می‌برد، امنیت خاطر پیدا می‌کند و اعتماد به نفسش

تقویت می‌شود. هم‌چنین از طریق مشورت جمعی، راه غلبه بر ترس‌های نابجای خود را می‌یابد.

* متن درس

۱- معلم یا دانش‌آموزی که در خواندن صحیح مهارت دارد؛ یک بار متن درس را با صدای

رسا و شمرده بخواند تا دانش‌آموزان با نحوه درست خواندن و تلفظ صحیح واژه‌ها آشنا شوند.

- ۲- تقسیم متن به تعداد افراد هر گروه، برای این که هر یک از آنان بخشی از متن را برای سایر افراد گروه خود بخوانند و دیگران گوش کنند.
- ۳- بستن کتاب و بحث و گفت‌وگو در گروه درباره‌ی مفهوم و پیام درس، بعد از ارائه‌ی گزارش هر گروه در این زمینه؛
- ۴- پرسیدن سؤالات درک و و دریافت از دانش‌آموزان برای ارزش‌یابی از متن درس.

ب) بنویسیم

- ۱- هدف از این تمرین تقویت رونویسی، تقویت املا و توانایی در انتخاب جمله‌های مهم درس می‌باشد.
- ۲- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با کلمه‌های هم‌معنی (مترادف)، تقویت املا و گسترش واژگان است.

پاسخ پیشنهادی:

ناپسند = نکوهیده، بد سرانجام = عاقبت
 آتش سوزی = حریق شتاب = سرعت بیش از اندازه، عجله
 سخن = حرف باور = عقیده

- ۳- هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن (نگارش خلاق)، تصویرخوانی و تصویرنویسی و تقویت نامه‌نویسی به یکی از افراد شاخص در تصویر (جانباز، پرستار، مأمور هلال‌احمر) می‌باشد.
- ۴- هدف از این تمرین آشنایی بیشتر کاربرد حروف ربط، نوشتن متن کوتاه با استفاده از حروف ربط (که - و - اما) و تقویت مهارت نوشتن (نگارش خلاق) است.
- ۵- هدف از این تمرین، تقویت خوش‌نویسی، تقویت روحیه‌ی علاقه‌مندی به هنر خوشنویسی، تقویت رونویسی و املا است.
- ۶- هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن (نگارش خلاق)، تقویت و پرورش قوه‌ی خلاقیت، توانایی نوشتن جمله‌های خلاق و توانایی ساخت لطیفه یا متن خنده‌دار با استفاده از کلمه‌های داده‌شده می‌باشد.
- ۷- هدف از این تمرین، تقویت مهارت تصویرسازی ذهنی، تقویت نگارش خلاق، تقویت و توانایی تجسم احساسات پس از موفقیت در تحصیل یا ورزش و ... از طریق کشیدن (نقاشی) چهره‌ی خود می‌باشد.

انشای هفته

هدف تقویت نگارش خلاق، طرح و تبیین شجاعت جنگلبان یا رزمنده و ... می‌باشد.